

Nello Scavo

NEPRIATELIA PÁPEŽA FRANTIŠKA

Kto chce zdiskreditovať pápeža?
Kto ho chce umlčať?
Kto chce, aby nežil?

**Nepriatelia
pápeža Františka**

Nello Scavo

**NEPRIATELIA
PÁPEŽA
FRANTIŠKA**

Original title: Nello Scavo: I NEMICI DI FRANCESCO
Copyright © 2015 by EDIZIONI PIEMME Spa, Milano
Cover design © Daniela Antalovská, 2016
Front cover photo © giulio napolitano/Shutterstock, 2016
Back cover photo © Luciano Mortula/123RF, 2016

Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2016
Translation © Oľga Gavendová, 2016

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Zodpovedná redaktorka Otilia Škvarnová

Prvé vydanie

Všetky práva vyhradené.
Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať,
ukladať do informačných systémov ani rozširovať
akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky,
fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami,
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-619-3

Venujem Stelle.

Predhovor
FRANTIŠEK MAL ZOMRIEŤ

Getulio Napeñas preštudoval aj najmenšie detaily. Na južnom ostrove Filipín Mindanao boli pripravené špeciálne jednotky policajtov. Nečakaný útok mal zničiť velenie Islamského frontu oslobodenia Morov, odnož teroristickej organizácie Al-Džamá'a al-islámíja, prívržencov al-Káidy.

Napeñas bol krátko pred dôchodkom. Predstavoval si, že sa na záver kariéry stane skutočným národným hrdinom. Pár dní predtým sériou zatknutí a varovných zásahov zneškodnil niektoré islamistické bunky, podozrivé z úmyslu zavraždiť pápeža Františka počas jeho návštevy v Manile, ktorá bola naplánovaná na 17. – 19. januára 2015. Zásah na Mindanao však musel presunúť, až keď pápež odletí. Filipíny si nemohli dovoliť krvavý kúpeľ práve v predvečer apoštolskej návštevy.

O týždeň neskôr, keď bol pápež opäť v bezpečí vatikánskych múrov, Napeñas vydal rozkaz – špeciálne jednotky zasiahnu v noci. Spojenie medzi teroristami niekoľko dní odpočúvali, takže Napeñas si bol istý, že teroristov prekvapí. Bezpečnostné zložky počítali s masakrom a ten naozaj nastal. No na nespráv-

nej strane: štyridsaťštyri zabitých policajtov, veľa zranených. A teroristi zostali na svojom mieste v lesoch ostrova Mindanao.

Medzi odstránenými islamistami bol aj Zulkifli Abdhir z Malajzie, prezývaný Marwan. Za atentátom na pápeža stál práve on. Veliteľ Napeñas to potvrdil počas vypočúvania pred senátom. Senát si vyžiadal správu o nečakanom útoku, ktorý stál život toľkých vynikajúcich filipínskych policajtov. Pri tejto príležitosti však Napeñas nepovedal všetko. Mnohé informácie boli utajené a on nemal právomoc, aby o nich hovoril. Priznal len toto: „Získali sme informácie, že počas pápežovej návštevy na Filipínach chcela Al-Džamá‘a al-islámíja v koordinácii s Marwanom 18. januára 2015 v Manile počas prechodu pápežského sprievodu odpáliť bombu.“

Bomba mala vybuchnúť blízko miesta, kadiaľ pápež prechádzal smerom k parku Rizal, kde čakalo sedem miliónov veriacich na omšu. Cieľom bolo zasiahnuť pápeža a spolu s ním stovky kresťanov.

„Tieto informácie,“ dodal odchádzajúci veliteľ špeciálnych jednotiek, „jasne poukazujú na nebezpečenstvo, aké predstavuje Zulkifli Abdhir. Ani teraz, keď je Marwan odstránený, nemôžeme potvrdiť, že nehrozí nijaké nebezpečenstvo.“

Masaker policajtov zatemnil práve prežitú radosť zo stretnutia s Františkom. V jednom týždni Filipíny prešli od nadšenia k plaču. Celá krajina sa ponorila do národného smútku. Musela však padnúť nejaká hlava. Preto veliteľ Napeñas podal demisiu.

Po niekoľkých mesiacoch sa udalosti javili jasnejšie. Písalo sa o nich v dokumentoch spravodajskej tajnej služby. Na šiestich stranách bol zhrnutý vývoj prieskumu o islamistických

teroristoch. Osobitný odsek sa venoval neúspešnému atentátu na pápeža Františka: „Marwan na ostrove Mindanao vyškolil tristo ľudí na výrobu výbušnín a na ich použitie. Jedna z tých skupín bola aj našim bezprostredným cieľom. Ďalším cieľom našej operácie bol Abdul Basit Usman.“

Menovaný bol jedným z najschopnejších bombových teroristov Juhovýchodnej Ázie. Spojené štáty americké vypísali odmenu milión dolárov za jeho dolapenie – či už živého, alebo mŕtveho. Filipínske tajné služby sa k nemu dostali veľmi blízko, takže mohli zistiť, že 18. januára, počas prechodu pápežského sprievodu, mala vybuchnúť IED (*improvised explosive device* – strela, aká sa používala v Iraku a Afganistane proti spojeneckým silám), prípadne sa mal uskutočniť samovražedný útok. Vyznačeným miestom bola Kalaw Street, hlavná tepna uprostred chaosu v centre Manily.

Celá oblasť bola už niekoľko dní upravená a obsadená vojakmi. Zrejme to odradilo teroristov od útoku na pápeža.

Keď sa o pláne dozvedeli filipínske authority – ktoré Svätej stolici nič neoznámili –, rýchlo sa ho snažili zminimalizovať. S Napeňasom zaobchádzali ako s neskúseným človekom a prinútili ho, aby vyzliekol uniformu.

František nebol jediný pápež, ktorý na Filipínach riskoval život. Dňa 27. novembra 1970, takisto v Manile, zaútočil nožom na Pavla VI. duševne chorý muž. Pri blahorečení tohto pápeža niesli na Námestí svätého Petra 19. októbra 2014 jeho zakrvavené tielko ako relikviu. Aj Ján Pavol II. mal v Manile padnúť pri útoku islamistov. Zachránila ho banálna udalosť – menší požiar, ktorý spôsobili dvaja muži pri manipulácii s výbušnami. Jedného z nich uväznili. Keď polícia prehládala jeho byt, našla niekoľko kňazských

rúch, časový spínač a presné mapy s programom apoštolskej návštevy. To bolo 5. januára 1995. O sedem dní prišiel Ján Pavol II. do Manily na Svetové dni mládeže, na ktorých sa zúčastnili štyri milióny veriacich.

Ázijskí mudžahídovia odvtedy dúfajú, že sa im podarí dosiahnuť, čo nedokázali ich predchodcovia.

Zdá sa, že prípad František bol založený. No v noci z 2. na 3. mája 2015 nástupca veliteľa Getulia Napeñas nariadil ďalší nečakaný prepad. Tentoraz padol muž, na ktorého bola vypísaná odmena milión dolárov, Abdul Basit Usman. Nepochopiteľného inžiniera pušného prachu zabili špeciálne jednotky. Ďalších islamistov zatkli. Hneď v prvých hodinách zatknutí potvrdili, že Napeñas neblúznil – pápež mal zomrieť.

František to vedel. V súkromí o tom niekoľko ráz hovoril, aj na verejnosti to niekedy naznačil. Vnútri cirkvi i mimo nej existujú prekážky, odpor, zápasy. Hady sa ukrývajú tak v kuriálnych priestoroch, ako aj v centrách medzinárodnej moci. O vnútorných nepriateľoch sa popisali strany a strany správ, celé zväzky. No po obvode Vatikánu sa nachádza aj vonkajšia priekopa – hranica stále nových a často nepredvídateľných nebezpečenstiev, ktoré treba preskúmať.

František to nikdy nepoprel. V čase, keď som dokončieval túto knihu, začal o tom hovoriť otvorene. V predvečer návštevy Latinskej Ameriky vravel o tom bez pretváranky či ostýchavosti a dal najavo, že si uvedomuje, čo sa okolo neho deje: „Koľké mocnosti sa v priebehu dejín pokúšali – a pokúšajú! – zničiť cirkev zvonka i zvnútra, ale všetky boli zničené a cirkev je stále živá a plodná. Zostáva nevysvetliteľne

silná!“

Počas posledných rokov každodenného triedenia informácií, náznakov, faktov, ktoré bolo treba zrekonštruovať a pospájať, som si často kládol otázku, či niektoré podozrenia boli oprávnené, či isté dedukcie neboli neprimerané, alebo dokonca pomýlené. Patrí to k zásadám môjho povolania. Všetko treba spochybniť, aj keď sa zdá, že to do seba zapadá. Pre bádanie novinára je pochybnosť vždy najlepším podnetom. Neraz som sa tiež sám seba pýtal, či si rovnaké otázky ako ja položil niekedy aj pápež. Či si muž Jorge Mario, či si jezuita Bergoglio, či si pápež prichádzajúci „z konca sveta“ kládol otázku, kto sú jeho skutoční nepriatelia a koľko ich je.

Niektorých som stretol osobne, hoci oni o tom nevedeli. V sakristii, na trasách utečencov, v daňovom raji alebo v pekle plechových barakov. Mnohí sa naďalej ukrývajú. Majú na hlave biskupskú mitru alebo turban mudžahída, majú módnú viazanku bankárov či plátennú košeľu hladných buričov. Alebo zablatené topánky priekupníkov s ľuďmi. Najatí ohovárači a pokrytecké hlavy štátov.

„Ak by na mňa spáchali atentát,“ zveril sa pápež počas letu na Filipíny, „prosím len o milosť, aby som netrpel. Nie som odvážny. Bojím sa fyzickej bolesti, zato mám veľkú dávku bezstarostnosti.“

Toto však nie je hlavné ani jediné nebezpečenstvo. „Najskôr ňa zdiskreditujú, potom ňa izolujú a nakoniec ňa zabijú,“ povedal raz sudca Giovanni Falcone, ktorého zavraždila sicílska mafia.

Sledujúc nitky tejto smutnej témy, dajú sa vytušiť Františkovi nepriatelia.

Prvá část
MOCNÉ VLÁDY

KTO MÁ STRACH Z FRANTIŠKA?

Otrávený vianočný darček. Finanční úžerníci a novokonzervatívni jastrabi. Nová, neviditeľná tyrania. Kráľ je nahý. Ekonomika, ktorá zabíja. Pápež leninista? „Zástava chudobných je kresťanská!“

Najčítanejší ekonomicko-finančný denník na svete *Financial Times* zabalil roku 2013 vianočný darček pre Františka o pár hodín skôr. Dňa 23. decembra rozpútal útok na „ekonomické myslenie“ pápeža Františka, ktorý je vinný, že nepochopil výhody teórie efektu prelievania. Za tým nasledoval kolotoč vystúpení rovnakého druhu počas celého roka 2014, od ministerstiev zahraničných vecí po najdôležitejšie *think tanks* (inštitúcie, spoločnosti či skupiny zamerané na výskum v oblasti politiky alebo ekonómie – *pozn. red.*), platené významnými finančnými inštitúciami. Čo je však za tým všetkým? Kto vyvolal tieto útoky? Prečo sa isté prostredia tak boja „Františkovej doktríny“?

Keď treba skúmať nadnárodné spoločnosti a ekonomických mocnárov, človek sa veľmi rýchlo naučí sledovať všetky zákutia účtov. Medzi účtovnými položkami sa skrývajú tajné záujmy, nevyslovené ciele. Často len tí najobozretnejší akcionári alebo tí najostrieľanejší pozorovatelia vedia prísť na koreň veci pri položkách, ktoré sú na prvý pohľad neškodné. To isté sa deje v psychike mnohých veľkých finančníkov. Netreba počúvať len

to, čo hovoria. Celé roky sa veľké banky správali podľa vzoru troch opičiek „nevidím, nepočujem, nehovorím“ v súvislosti s burzovým maklérom Bernardom Madoffom, autorom najväčšieho podvodu kapitalistickej éry. Je možné, že by boli také nepozorné, čo sa týka podvodného bankára, a také citlivé, pokiaľ ide o postrehy nejakého pápeža?

Aj počas tých Vianoc sa všade ťaľovali opasky. Neexistovala rodina, ktorá by neprepočítavala všetko, od darčiekov po slávnostnú večeru. Dôveryhodnosť finančných inštitúcií bola minimálna. Vážnosť bankárov sa spochybňovala z viacerých strán, ocitli sa v palbe protichodných kritik. Už chýbal len pápež, ktorý namiesto toho, aby diskutoval o teológii, kladie neprijemné otázky a spája antiglobalizačné hnutia s cirkevnými, bývalé komunistické hnutia s novými sociálnodemokratickými. Vytvára istý druh širokej aliancie chudobných a kapitalizmom podvedených ľudí, ohrozujúcej udržateľnosť mocenských systémov založených na neprehľadnosti ekonomickej nadvlády.

Ekonomická teória efektu prelievania je v oblube od čias amerického prezidenta Ronalda Reagana, zástancu neoliberalizmu. Pápež František už o nej hovoril v novembri 2013 v apoštolskej exhortácii *Evangelii gaudium* (*Radosť evanjelia*), ale 16. decembra 2013, osem dní pred útokom zo strany *Financial Times*, sa vrátil k tejto téme v rozhovore s Andreom Toriellim. Známemu vatikanistovi, novinárovi denníka *La Stampa* a koordinátorovi webovej stránky *Vatican Insider*, ktorá patrí medzi najsledovanejšie na svete, vysvetlil, že „ekonomický rast podporený voľným trhom dokáže sám od seba vyprodukovať väčšiu rovnosť a začlenenie ľudí do spoločnosti vo svete“. Nie je to nič iné ako mechaniz-

mus. „Existoval prísľub, že keď bude pohár plný, pretečie a chudobní budú mať z toho úžitok. Deje sa však iné: keď je pohár plný, magicky sa zväčší a pre chudobných nikdy nič nezostane.“

John Allen, okrem iného známy americký vatikanista pre televíziu CNN a rozhlas NPR, tvrdil, že František sa dotkol citlivej témy. „Toto je pálčivá téma, najmä v krajine ako Spojené štáty americké, kde sú útoky etického charakteru na súčasnú ekonomiku trhu vo verejných diskusiách vzácne. Ani demonštranti Occupy Wall Street nemali odvahu, aby sa dostali až tam, kam siahali pápežove slová.“

Privilegovaní, ktorým patrí ten spomínaný magický pohár, to nevedia prehltnúť. Deje sa presne to, čo v Andersenovej rozprávke *Cisárove nové šaty*. V prítomnosti kráľa, ktorý sa bez šiat prechádzal medzi svojimi poddanými, si žiaden komorník nedovolil ani len dýchať. Potom dieťa, „hlas nevinnosti“, zvolalo: „Veď je nahý!“ Zahanbený kráľ sa pred zástupom, ktorému sa otvorili oči, nestiahol, ale kráčal ďalej: „Musím túto prehliadku dotiahnuť až do konca!“ Ešte pyšnejšie sa vystrel a komorníci ho nasledovali, držiac neexistujúcu vlečku.

Ekonom James Glassman z banky JP Morgan v memorande z decembra 2013 pripomína takého komorníka: „Ekonomické systémy orientované na trh robia v otázke globálnej chudoby oveľa viac než kedykoľvek v minulosti.“ Ako všetky úradné obhajoby, aj tieto slová sú málo presvedčivé. „Kto sa znepokojuje pre globálnu chudobu, musí vystupovať príjemnejšie, nie nariekať.“

Túto výčitku adresoval Glassman pápežovi Františkovi,

ktorého však nikde nemenoval. Bola to odpoveď na priame a opakované obvinenia, ktoré pápež uviedol čierne na bielom, čím zapálil rozbušku pokojného nesúhlasu, ktorého sa veľmoci obávajú. Pretože demokratické systémy, akokoľvek manipulovateľné, sa zakladajú na konsenze, a pápežove slová môžu mať bezprostredný vplyv na politiku.

Františkov „manifest“ je zhrnutý v apoštolskej exhortácii *Evangelií gaudium*, vydanéj 24. novembra 2013 na záver Roka viery. Keď chcel pápež hovoriť o radošti evanjelia, nemohol neodsúdiť každodenné bolesti.

František píše: „Ako príkaz ‚Nezabiješ!‘ stanovuje jasnú hranicu, aby ochránil hodnotu ľudského života, tak aj my dnes musíme povedať nie ekonomike vylúčenia a nerovnosti. Takáto ekonomika zabíja. Nemožno dopustiť, že nikoho nezaujíma, keď od zimy zomrie stariec, ktorý zostal na ulici, zatiaľ čo do správ sa dostane dvojbodový pokles na burze.“

Tvrdiť, že „táto ekonomika zabíja“, znamená vysloviť obrovské obvinenie. Znamená to, že existujú obeť a kati. Že zástancovia divokého kapitalizmu sú vrahmi. Že síce môžu mať čisté ruky, ale ich svedomie je zašpinené krvou chudobných. Migranti, utečenci, zneužívaní robotníci, podnikatelia, ktorí páchajú samovraždu, zotročené deti – to je len zlomok nekonečného zoznamu zločinov proti ľudskosti, spáchaných pod falošnou zámienkou efektu prelievania.

„Dnes sa všetko stáva predmetom hry založenej na súťaživosti a zákone silnejšieho, pričom v tejto hre silnejší požíra slabšieho. V dôsledku danej situácie sú celé zástupy ľudí vylúčené a vytlačené na hranicu spoločnosti: bez práce, bez perspektív, bez východiska,“ píše František. Tým, hoci bez

zbraní, vyhlásil vojnu. „Nejde tu iba o fenomén využívania a útlaku, ale aj o čosi nové: vylúčenie má v konečnom dôsledku do činenia so zmyslom toho, čo znamená patriť do spoločnosti, v ktorej žijeme, pretože vylúčenie neznamená zísť do nižšej vrstvy, na perifériu alebo zaradiť sa medzi bezmocných; vylúčenie znamená zostať vonku. Vylúčení nie sú využívaní, sú odpadom, zvyškami.“

Predstava, že samotný trh je schopný prerozdeliť bohatstvo a nechať ho, aby sa prelialo od bohatých k menej bohatým, je iluzórna. Presnejšie je to podvod. Podľa zástancov tejto teórie – ktorá bola v móde najmä v ére Reagana a Thatcherovej a ideologicky zakryla ich ekonomické „reformy“ – bohatnutie niekoľkých znamená prosperch všetkých.

„Tento názor, ktorý nikdy nebol potvrdený konkrétnymi faktmi,“ píše sa ďalej v encyklike, „je znakom neprezieravej a prostoduchej dôverčivosti v dobro tých, ktorí majú v rukách ekonomickú moc a posvätné mechanizmy vládnuceho ekonomického poriadku.“ František si to nielen myslel, ale aj povedal nahlas. Nedá sa dôverovať „tým, ktorí majú v rukách ekonomickú moc“, liturgistom „posvätných mechanizmov vládnuceho ekonomického poriadku“.

Teraz možno lepšie pochopiť, prečo si finančné loby vzali pápeža Františka na mušku. Nepôjde čisto o ideologický boj, teoretici proti teoretikom. V nasledujúcich dňoch nastane chvíľa, keď banky prejdú ku skutkom. Ako uvidíme, pokúsia sa izolovať Vatikán tým, že odstavia bokom Inštitút pre náboženské diela (Istituto per le Opere di Religione – IOR), tzv. Vatikánsku banku, a pápežovmu okoliu nastavia nejakú pascu. Najskôr však treba sústrediť sily. A ako je to v Andersenovej rozprávke, „dotiahnuť prehliadku až do konca“.

Analýza ekonóma z banky JP Morgan išla naznačeným smerom: „Sťažnosti o neschopnosti ekonomických systémov čeliť chudobe, ktoré často počúvame, si nevšímajú niektoré základné fakty.“ V tomto bode zveličovanie Jamesa Glassmana nabralo tragikomický smer. Predovšetkým „chudoba nie je moderným fenoménom. Po druhé, ekonomiky pokrokových krajín sa ešte spamätávajú z recesie a čoskoro sa opäť dostanú k svojmu vrcholu. Z tohto dôvodu je politika, ktorú prijali centrálné banky, výhodná. Koho zasiahla recesia, dokáže sa pozdvihnúť vďaka nepretržitej obnove pokrokových krajín. Po tretie, napriek cyklickým problémom pokročilých ekonomík všeobecná životná úroveň sa v priemere pohybuje na najlepších miestach...“

Pán James, okrem privilégia, že má plat z JP Morgan, zrejme nie je stálym návštevníkom diskontných predajní a – na jeho šťastie – jedálni pre chudobných. Skrátka, nie je to typ človeka, ktorý by sa priatelil s podporovateľmi Armády spásy. Alebo je jedným z komorníkov, ktorí, hoci videli cisára nahého, nemali odvahu povedať to nahlas. Inak sa nedá vysvetliť, ako môže tvrdiť, že „ekonomické systémy orientované na trh robia v otázke globálnej chudoby oveľa viac než kedykoľvek v minulosti“.

Citlivosť a povedomie svetovej verejnej mienky vzrástli. Pápežova výzva ku globálnemu kapitalizmu vychádza z niektorých údajov, ktoré František dôverne pozná, lebo ich študoval ešte predtým, ako sa stal pápežom. Sú to informácie, ktoré aj bankovní kormidelníci dobre poznajú, ale preto, lebo boli komplicmi tých, čo rozpútali búrku.

Veľká finančná kríza vyprodukovala päťdesiat miliónov